

กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

Strategies for Learning Management in History Subjects

พระปรีชญา ชยวุดโต (ถิ่นแถว)

Phra Pratchaya Chayavudto (Thinthaeu)

นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Ed.D. Student, Doctor of Education in Teaching Social Studies

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: prachaya.0026@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received): 2 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised): 24 ตุลาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted): 13 พฤศจิกายน 2566

บทคัดย่อ

กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ คือ การจัดการศึกษาให้ทันสมัยไม่ให้ผู้เรียนเบื่อ การเรียนในวิชาประวัติศาสตร์เป็นการนำแนวคิดแบบใหม่ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาดังกล่าวอย่างยิ่งกับการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน ด้วยมุมมองที่ว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันและต่างก็มีเอกลักษณ์ของตนเอง ดังนั้น การจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ย่อมต้องมีการปรับเปลี่ยนให้คำนึงถึงลักษณะดังกล่าว การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วสร้างความวิตกกังวลและความไม่มั่นคงในหมู่ผู้สอน

ซึ่งถือเป็นความท้าทายที่จะเรียนรู้กลยุทธ์ใหม่ในฐานะที่เป็นผู้นำการศึกษา ครู อาจารย์ต้องยอมรับที่จะเรียนรู้และแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดจากทฤษฎีใหม่ๆ ที่เข้ามาอย่างมีสติ ครูต้องเป็นตัวอย่างของผู้ที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษาจะต้องเรียนรู้วิธีการคิดนอกกรอบและพัฒนามากขึ้น งานของผู้สอนไม่ได้เป็นเพียงแค่ปรับแต่งสภาพที่เป็นอยู่ถ้าหากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในระบบโรงเรียน เราควรจะแสวงหาความจริงจากหลายมิติในฐานะที่เป็นมนุษย์เรามีความซับซ้อนหลายแง่มุมชีวิตที่ไม่สามารถจำกัดอยู่เพียงรูปแบบเดียว มนุษย์ชอบความจริงแต่ก็ต้องอาศัยอยู่บนของการเรียนรู้จากความจริงหลากหลายของแหล่งที่มา ขณะเดียวกันครูผู้สอนควรจะได้รับ การฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ๆ เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะนำไปสู่การพัฒนาทักษะของมนุษย์ของพวกเขา อีกทั้งผู้สอนต้องเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับชุมชนที่หลากหลายมากขึ้นและเห็นพ่อแม่เป็นแหล่งของการเรียนรู้และการสนับสนุนมากกว่าการแทรกแซง

คำสำคัญ: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้, วิชาประวัติศาสตร์

Abstract

The strategy for managing the learning of history is to keep it contemporary and prevent students from becoming bored with the subject. This involves introducing new and influential ideas for education, especially in the context of current educational reforms. From the perspective that each student is unique and has their own characteristics, curriculum

development and learning management must be adjusted accordingly. Rapid changes can create anxiety and uncertainty among educators.

Also, it is a considered challenge to learn new strategies as education leaders. Teachers must be willing to learn and address potential issues that may arise from new theories with an open mind. Teachers should serve as examples of lifelong learners. Education should involve thinking outside the box and continuous development. The role of educators goes beyond simply adapting to existing conditions. To bring about sustainable change in the school system, we should seek the truth from multiple dimensions, recognizing the complexity of human life that cannot be limited to a single model. Human beings crave the truth but depend on learning from diverse sources. Simultaneously, educators should receive training in new learning management methods to deal with the mentioned changes. This will lead to the development of their own skills. Additionally, teachers need to learn to collaborate with increasingly diverse communities and see parents as sources of learning and support, rather than just intermediaries.

Keywords: Learning Management Strategy, History Subjects.

บทนำ

ประวัติศาสตร์หรือการสืบสวนอดีตของมนุษย์ทำให้เราได้ว่ารู้ ว่า พฤติกรรมและความคิด ความเชื่อของผู้คนในสังคมเกิดขึ้นได้อย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงหรือมีพัฒนาการมาอย่างไร อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจปัญหาอย่างมีเหตุมีผล มาตรการในการแก้ปัญหาจึงจะมีประสิทธิภาพและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น เรียกว่าเป็นการศึกษาอดีตเพื่อเข้าใจปัจจุบันเห็นแนวทางก้าวสู่อนาคตผู้สอนประวัติศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับ สาวิตรี โชคกและอรพิน ศิริสัมพันธ์ (2565) กล่าวว่า การส่งเสริมให้เยาวชนของชาติให้เกิดการรับรู้ ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน (Historical Empathy) มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจมุมมองทางความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ผ่านพัฒนาการ ทางประวัติศาสตร์โดยมองจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของคนภายในท้องถิ่นเป็นสำคัญ (Cognitive Historical Empathy) และการเข้าไปรับรู้ความรู้สึกของบุคคลในอดีต (Affective Historical Empathy) ได้โดยการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลาย ต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนก่อนว่า แต่ละสังคมย่อมมีพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา ซึ่งเกิดจากปัจจัยแวดล้อมต่างๆ อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่เรียกว่า บริบทของเวลาสังคมปัจจุบันก็คือผลพวงจากอดีตนั้นคือข้อเท็จจริงที่เราต้องยอมรับว่าสภาพของสังคมไทยในปัจจุบันไม่ว่าดีหรือเลว สังคมสมานฉันท์หรือแตกแยก ล้วนเป็นผลผลิตของประสบการณ์ในอดีตที่เราและบรรพบุรุษของเราได้ก่อไว้ทั้งสิ้น การที่จะเข้าใจปัญหาสังคมไทยให้ชัดเจนได้ ก็ด้วยการศึกษาอดีตว่ามีเรื่องใดเกิดขึ้นบ้าง การเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาเป็นอย่างไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น การเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งมีผลอย่างไร การเรียนรู้และทำความเข้าใจเรื่องราวหรือเหตุการณ์สำคัญของสังคมมนุษย์เพื่อเข้าใจปัจจุบันถือเป็นคุณค่าที่สำคัญที่สุดของประวัติศาสตร์

การเรียนรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นมาแล้วในสังคมมนุษย์มีวิธีการที่ไม่ยาก และเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถทำได้ในชีวิตประจำวันเป็นปกติอยู่แล้ว เพียงแต่ในประวัติศาสตร์ได้จัดระเบียบเรียงลำดับขั้นตอนเพื่อให้เป็นระบบที่ชัดเจนขึ้น โดยเริ่มต้นที่ความอยากรู้อยากเห็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยที่ไม่สามารถหาคำตอบได้จากคนใดคนหนึ่ง หรือหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งได้เราจึงต้องสืบสวนค้นคว้าหาคำตอบประเด็นที่อยากรู้ดังกล่าวด้วยตนเอง ดังนั้นจุดเริ่มต้นของการสอนประวัติศาสตร์อันเป็นภารกิจของครูประวัติศาสตร์ ก็ควรมี

จุดเริ่มต้นตรงที่หลักสูตรการศึกษาในปัจจุบัน แล้วต่อด้วยการสร้างความเข้าใจในธรรมชาติ และสาระสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ก่อนเข้าใจวิธีสอนและจิตวิทยาของการเรียนรู้ ซึ่งทั้งหมดนั้นคือการเริ่มต้นจากตัวครูเป็นสำคัญนั่นเองก่อนอื่นคุณครูลองตั้งคำถามกับตัวเองว่า วิชาประวัติศาสตร์เป็นส่วนไหนของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะสอนอะไร สอนแค่ไหนเป้าหมายในการสอนคืออะไร สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่ความเข้าใจว่าควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไรจึงจะตอบสนองหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

ทำไมจึงต้องเรียนประวัติศาสตร์อาจเป็นคำถามที่ผู้สอนประวัติศาสตร์ต้องตอบผู้เรียน ซึ่งน่าจะเป็นดังนี้ คือ (1) ประวัติศาสตร์ สอนให้รู้จักตนเอง รู้ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นและประเทศชาติของตน เข้าใจพัฒนาการของผู้คนที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยตั้งแต่อดีตและความรุ่งเรืองที่วิวัฒนาการสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (2) ประวัติศาสตร์ สร้างจิตสำนึกในความเป็นชาติ เกิดความรักความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษที่ก่อตั้งชาติบ้านเมือง ยังความเป็นปึกแผ่นดำรงเอกราชมาจนปัจจุบัน รวมถึงการสืบทอดขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ที่คงความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งถือเป็นหน้าที่คนรุ่นหลังจะต้องสืบทอดให้คงอยู่ตลอดไป (3) ประวัติศาสตร์ ส่งเสริมผู้เรียนให้เป็นนักคิด มีเหตุผล เพราะกระบวนการศึกษาทางประวัติศาสตร์ หรือวิธีการทางประวัติศาสตร์มุ่งเสริมสร้างจิตใจให้ใฝ่รู้ (Inquiring Mind) ตั้งคำถาม ค้นคว้าหาคำตอบ โดยศึกษาจากหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วน วิเคราะห์ กลั่นกรองข้อเท็จจริง และสรุปผลการสืบค้นอย่างมีเหตุผล (4) ประวัติศาสตร์ เป็นบทเรียนจากอดีต ทำให้ผู้คนในสังคมได้เรียนรู้ความเป็นมาในสังคม ในพื้นที่และบริบทของเวลาต่างๆ กัน เห็นบทเรียนในอดีตที่มีทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจและช่วยตัดสินใจที่จะดำเนินการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคมและชาติบ้านเมือง บทเรียนในอดีตจะช่วยสร้างความรู้สึกร่วมในชะตากรรมให้กับคนในสังคมเดียวกัน ปลุกฝังความรู้สึกในความเป็นชาติ หวงแหนอธิปไตยและเอกราชของชาติตนคำตอบในเรื่องประโยชน์และคุณค่าประวัติศาสตร์ดังกล่าวนี้จะเกิดได้จาก ครูประวัติศาสตร์มีอาชีพ ที่จะต้องคิดค้นวิธีสอนประวัติศาสตร์ที่สามารถสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนได้ หรือเรียกวิธีสอนแบบนี้ว่า กลยุทธ์การสอนนั้น ซึ่งผู้สอนจะต้องมีจิตวิญญาณของการตั้งใจจริงและมานะพยายาม เพราะปัญหาเรื่องชาติบ้านเมืองถูกละเลยมาเป็นเวลานาน เช่นเดียวกับนักประวัติศาสตร์ที่มุ่งสร้างความรู้เกี่ยวกับอดีตของสังคมมนุษย์นั่นเอง

เรียนประวัติศาสตร์ในศตวรรษที่ 21

สร้าง “ความรักในการเรียนรู้” จากเรื่องราวใกล้ตัวเพื่อเติบโตเป็นนักค้นคว้า และแสวงหาข้อเท็จจริงของการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ด้วยวิธีบูรณาการสาระวิชาเพื่อออกแบบหน่วยการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงไปที่ความสนใจของผู้เรียน ผ่านการสร้างแรงบันดาลใจจากครูที่นำไปสู่การสร้างนิสัยของนักค้นคว้าพร้อมเติบโตขึ้นเป็นประชากรโลกในศตวรรษที่ 21 กับบุคลิกของผู้ใฝ่รู้ ช่างสงสัย ตั้งคำถามแล้วลงลึกในการค้นหาข้อเท็จจริงในเรื่องราวที่ตนสนใจสามารถสังเคราะห์ข้อมูลความรู้ทั้งแท้เทียมที่กระจัดกระจายเพื่อแยกแยะ “จริง” ออกจาก “เท็จ” ได้

เพื่อต่อยอดสู่ความสนใจใคร่รู้ในสาระวิชาประวัติศาสตร์ ที่จะขยายต่อไปยังความสนใจที่กว้างใหญ่ขึ้นจากความใคร่รู้ภายในตัวของเด็กๆ เอง ซึ่งสอดคล้องกับ (ณรงค์ พ่วงพิศและคณะ, 2551) และความเปลี่ยนแปลง หรือความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ต่างๆ ตลอดจนช่วยให้เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ตลอดจนมีความรัก ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

สืบค้นประวัติศาสตร์ชุมชนปลูกฝังความ “รักที่จะเรียนรู้” (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา: 2565)

1) **ตั้งโจทย์ประวัติชุมชนหรือท้องถิ่น** ให้น่าสนใจเราต้องการให้หน่วยการเรียนรู้ตั้งขึ้นจากฐานปัญหาที่ใกล้ชิดผู้เรียนที่สุด แล้วเขาจะเกิดความอยากรู้ด้วยตัวเอง แต่กระบวนการนี้ผู้สังเกตต้องเป็นคนสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจ ตั้งคำถาม เสนอข้อมูล แล้วทิ้งปลายเปิดให้ผู้เรียนค้นคว้าแล้วชวนคุยว่าถ้าเกิดความอยากรู้แล้วต้องทำอะไร ต่อจากนั้นผู้เรียนจะช่วยกันวางแผน ทั้งสัมภาษณ์ผู้ปกครองหาข้อมูลจากปู่ย่าตายาย คนเก่าแก่ในชุมชน พอแต่ละคนได้ข้อมูลกลับมา เขาก็จะเอามาพูดคุยหาข้อสรุปด้วยกัน

จุดประสงค์ของเรา คือ อยากรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้ในสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว มองเห็นได้ คือ ถ้าเราตั้งโจทย์ให้เด็กเล็กๆ ด้วยประวัติศาสตร์ที่ใกล้ตัวออกไป เขาจะไม่สนใจ ไม่เกิดการจุดประกายให้รักที่จะเรียนรู้ ซึ่งวิธีนี้พอเด็กเริ่มสนใจค้นคว้าข้อมูลเองแล้วเขาจะค่อยๆ รู้จักตนเอง รู้จักภูมิถิ่นที่อยู๋ เข้าใจความเปลี่ยนแปลง รู้สาเหตุที่ป่าไม้เหลือพื้นที่น้อยลง แล้วเขาจะประมวลผลและพบคำตอบด้วยตัวเองได้

2) **ความสนใจของผู้เรียน** จะขยายขอบเขตเพิ่มขึ้นตามการเติบโต ซึ่งการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่โรงเรียนจะให้โจทย์ที่กว้างและลึกขึ้นไปตามระดับชั้นที่สูงขึ้น เมื่อเข้าใจตนเองดีพอผู้เรียนจะขยายวงค้นคว้าออกไปว่าหมู่บ้านของเขาตั้งอยู่ ณ ตำบล อำเภอ จังหวัด หรือภาคใดของประเทศแล้วจากภาพของประเทศไทย ก็จะขยายไปสู่ระดับภูมิภาค ระดับทวีป จนเขาเข้าใจตำแหน่งแห่งที่ของตนในภาพใหญ่ของโลกใบนี้ ทั้งนี้ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของพื้นที่ต่างๆ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับ “ความสนใจ” เป็นที่ตั้ง เช่น เด็กบางคนอยากเรียนเรื่องท้าวสุรนารี เขาก็จะไปค้นข้อมูลแล้วมานำเสนอ แลกเปลี่ยนกับเพื่อนในห้องที่อาจสนใจเรื่องอื่นๆ ไม่ว่าจะในระดับท้องถิ่น เมือง หรือบุคคล แล้วพอแต่ละคนได้อภิปรายกันมันจะเกิดการต่อยอดความสนใจที่นำไปสู่การค้นคว้าไม่สิ้นสุด

3) **การวัดประเมินผล** ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ดังนั้นทุกโจทย์ของผู้สอนทุกชิ้นงานของผู้เรียนย่อมจะถูกนำไปเทียบตามมาตรฐานตัวชี้วัด แต่ PBL เราวัดผลได้ทุกครั้งที่ชิ้นงานมีการสะท้อนกลับเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและพัฒนากิจการเรียนการสอนของผู้สอน สำคัญ คือ เราเห็นพัฒนาการเห็นทักษะที่เกิดขึ้น เหล่านี้คือสิ่งที่อยู่ติดตัวของผู้เรียนต่อไป

ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ (อุทัยวรรณ พงศ์อร่ามและคณะ, 2552) โดยปกติมักจะมีการแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) **หลักฐานชั้นต้น (Primary sources)** อันได้แก่หลักฐานที่บันทึกไว้โดยผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือรู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง

2) **หลักฐานรอง (Secondary sources)** ซึ่งได้แก่บันทึกของผู้ที่ได้รับทราบเหตุการณ์จากคำบอกเล่าของบุคคลอื่นมาอีกต่อหนึ่งหนังสือประวัติศาสตร์ที่มีผู้เขียนขึ้นภายหลัง โดยอาศัยการศึกษาจากหลักฐานชั้นต้น ก็ยังถือว่าเป็นหลักฐานรองอยู่นั่นเอง

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2556) ได้กล่าวไว้ว่าการแบ่งประเภทของหลักฐานเป็นชั้นต้นและชั้นรองมีประโยชน์ในการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐาน หลักฐานชั้นต้นมักได้รับน้ำหนักความน่าเชื่อถือจากนักประวัติศาสตร์มาก เพราะได้มาจากผู้รู้เห็นใกล้ชิดกับข้อเท็จจริง ในขณะที่หลักฐานรองได้รับน้ำหนักความน่าเชื่อถือน้อยลงอย่างไรก็ตาม ไม่ควรถือในเรื่องนี้อย่างเคร่งครัดมากนัก เพราะหลักฐานชั้นต้นก็อาจให้ข้อเท็จจริงผิดพลาดได้ เช่น ผู้บันทึกไม่มีความเข้าใจอย่างแท้จริงในเหตุการณ์ที่ตนบันทึกหรืออาจจะตั้งใจปกปิดบิดเบือนความจริงเพื่อประโยชน์ของตนหรือคนที่ตนรักเคารพ เป็นต้น ในทางตรงกันข้าม

เอกสารชั้นรองที่บันทึกไว้โดยผู้ไม่มีส่วนได้เสีย แม้ว่าห่างไกลจากเหตุการณ์ แต่ก็สอบสวนข้อเท็จจริงอย่างถี่ถ้วนแล้ว ก็อาจให้ความจริงที่ถูกต้องกว่าก็ได้

หลักฐานในทางประวัติศาสตร์ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเอกสารที่เป็นตัวเล่ม หรือเป็นก้อนศิลาที่เราจับต้องได้ แต่หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในที่นี้คือข้อความที่บรรจุอยู่ในเอกสาร หรือข้อความที่ปรากฏอยู่บนก้อนศิลานั้นต่างหากที่ถือว่าเป็นหลักฐาน เพราะข้อความดังกล่าวสามารถบอกเล่าให้เราทราบได้ว่าเกิดอะไรขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวได้ ข้อความที่บรรจุอยู่ในหลักฐานทั้งชั้นต้นและชั้นรองนั้น เราเรียกกันว่า “ข้อสนเทศ” ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าข้อสนเทศนี้คือตัวหลักฐานทางประวัติศาสตร์นั่นเอง “ข้อสนเทศ” คือสิ่งบรรจุอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น ข้อความที่ปรากฏอยู่บนพื้นผิวของศิลาจารึก ข้อความที่ปรากฏอยู่บนใบลาน กระดาษ ผืนผ้า ฝาผนังสิ่งก่อสร้างต่างๆ ตลอดจนถึงจิตรกรรมที่ปรากฏบนพื้นผิวต่างๆ ลักษณะรูปทรงของเจดีย์ วิหาร อุโบสถและสิ่งก่อสร้างต่างๆ หรือลักษณะพุทธลักษณะของพระพุทธรูป หรือแม้แต่ลักษณะถ้วย ชาม หม้อ ไห ฯลฯ ที่สามารถจำแนกได้ว่าอยู่ในสมัยทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี ล้านนา สุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์

แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

การจัดการเรียนรู้ถือได้ว่าเป็นกระบวนการสำคัญอย่างมากในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติตามแนวทางของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้มีสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะเชิงนามธรรมเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับพัฒนาผู้เรียนและเยาวชนให้เป็นรูปธรรม ผู้สอนต้องพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ที่หลากหลายจัดการเรียนรู้ (ฉลอง สุนทรวาณิชย์, 2544) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระเรียนรู้ที่มีในหลักสูตร รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในด้านพัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน

1) หลักการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากผู้เรียนมีความสามารถที่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามความสามารถที่แตกต่างกันนั้น โดยรวมควรเน้นการสอนที่ยึดโยงทั้งหลักวิชาการและคุณธรรมไปพร้อมๆ กัน

2) กระบวนการเรียนรู้ ลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่เป็นการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสำคัญนั้น ผู้เรียนจะต้องรับประสบการณ์จากกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย จึงถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตรตามที่ได้กำหนดไว้ กระบวนการเรียนรู้ที่นับว่ามีความจำเป็นสำหรับผู้เรียนนั้น อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต): 2543) กระบวนการสร้างสรรค์องค์ความรู้ กระบวนการคิดอย่างมีชั้นเชิง กระบวนการทางสังคมแบบหลากหลาย กระบวนการเพ่งพินิจสถานการณ์และหาทางแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในชีวิต กระบวนการปฏิบัติลงมือทำจริง กระบวนการจัดการกระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนพัฒนา เพราะเป็นวิธีการที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ดังนี้

(1) การวิพากษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ (วงเดือน นาราสังข์, 2550) หลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นลายลักษณ์อักษร หรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ต่างมีความสำคัญในฐานะที่เป็นสิ่งสะท้อนและบอกให้ทราบว่า ในอดีตช่วงเวลาที่ร่วมสมัยกับหลักฐานประวัติศาสตร์ประเภทนั้นๆ สังคมมนุษย์แห่งนั้นมีสภาพสังคมและวัฒนธรรมเป็นเช่นไร แต่สิ่งที่ควรพึงระวังในการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ นั่นคือเราจะแน่ใจได้อย่างไรว่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เรา กำลังศึกษาอยู่นั้น มีความเที่ยงตรงและบอกข้อเท็จจริงโดยปราศจากการบิดเบือน การที่เราจะแน่ใจได้ว่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้นๆ มีความน่าเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใดนั้น ต้องผ่านการตรวจสอบด้วยหลักทางการศึกษาประวัติศาสตร์ในเบื้องต้นเสียก่อน ด้วยการตรวจสอบข้อสนเทศที่ปรากฏอยู่ในหลักฐานนั้นๆ ทั้งภายในและภายนอก ซึ่งวิธีการตรวจสอบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งภายในและภายนอกนี้ เรียกกันว่า วิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์

(2) วิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์ วิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์ คือ วิธีการหรือกระบวนการในการตรวจสอบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (หลักสูตรโรงเรียนฐานชีว, 2560) เพื่อเป็นการประเมินค่าของข้อสนเทศที่ปรากฏอยู่ในหลักฐานทั้งภายในและภายนอกว่ามีคุณค่าทางประวัติศาสตร์มากน้อยเพียงใดและเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด การตรวจสอบภายนอกหรือการวิพากษ์หลักฐาน คือ การตรวจสอบลักษณะภายนอกของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ดังตัวอย่างของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทลายลักษณ์อักษร เช่น พระราชพงศาวดารในสมัยอยุธยา การตรวจสอบภายนอก ก็คือการตรวจดูว่าเป็นตัวอักษรลักษณะแบบใด เป็นตัวอักษรที่ใช้ในสมัยอยุธยาหรือไม่ ดังนั้น จึงสามารถสรุปความหมายของการวิพากษ์หลักฐานหรือการวิพากษ์ภายนอกได้ว่า คือ การพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้วยการสังเกตจากภายนอกเป็นอันดับแรก โดยอาศัยหลักพิจารณาอยู่ 5 ประการด้วยกัน คือ

- 1) อายุของหลักฐาน
- 2) สภาพแวดล้อมที่หลักฐานถูกสร้างขึ้น
- 3) ผู้สร้างหลักฐาน
- 4) จุดมุ่งหมาย
- 5) รูปเดิมของหลักฐาน

ส่วนการตรวจสอบภายในหรือการวิพากษ์ข้อสนเทศของพระราชพงศาวดารฉบับนี้ ก็คือการศึกษาเนื้อหาในพระราชพงศาวดารทั้งหมดว่าบอกเกี่ยวกับเรื่องอะไร หมายความว่าอย่างไร ตลอดจนถึงศึกษาถึงลงไปว่าผู้เขียนเขียนขึ้นเพื่อหวังสิ่งใด เขียนขึ้นโดยอยู่บนความยุติธรรมหรือไม่ ดังนั้นการตรวจสอบภายในหรือการวิพากษ์ข้อสนเทศจึงหมายถึง การพยายามตีความหลักฐานและประเมินคุณค่าของข้อสนเทศที่ปรากฏอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้น นั่นเอง

(3) การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ คือ การพยายามเข้าใจความหมายของข้อสนเทศที่ปรากฏอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (หลักสูตรโรงเรียนฐานชีว, 2560) ซึ่งความหมายของข้อสนเทศที่ปรากฏอยู่ในหลักฐานนั้นจะมีอยู่ 2 ระดับด้วยกัน คือ 1) ความหมายตามตัวอักษรหรือความหมายตามรูปภายนอก ผู้ศึกษาต้องแน่ใจว่าหลักฐานที่ตนใช้นั้นมีความหมายตรงไปตรงมาว่าอย่างไร ดังตัวอย่างของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ประติมากรรมที่ค้นพบในประเทศไทย ผู้ศึกษาจะต้องรู้ว่าเป็นรูปของพระพุทธรูปหรือรูปพระโพธิสัตว์ในพุทธศาสนา หรือเป็นรูปของเทพเจ้าในศาสนาฮินดู 2) ความหมายที่แท้จริง หลักฐานทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ยังมีความหมายอื่น ซึ่งเป็นความหมายตามเจตนารมณ์ของผู้สร้างหลักฐานแฝงอยู่ด้วย ดังเช่นจารึกที่เป็นการบันทึกการทำบุญของกษัตริย์ นอกจากจะมีเจตนารมณ์ที่จะบรรยายการทำบุญสร้างวัดใดวัดหนึ่งของกษัตริย์แล้ว อาจจะมีเจตนารมณ์ที่จะประกาศบุญญาภิหาร

ของผู้สร้างที่ไม่มีผู้ใดเทียบเทียมได้ หรือว่าเทวรูปที่สร้างขึ้นเนื่องในศาสนาอื่นดูนั้น อาจไม่ได้เป็นเพียงรูปเคารพในศาสนาเพียงอย่างเดียว แต่เป็นภาพจำลองของกษัตริย์ที่ล่วงลับไปแล้วเป็นต้น

(4) การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ เมื่อผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ได้พิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ นับตั้งแต่ขั้นตอนการวิพากษ์หลักฐาน การวิพากษ์ข้อสนเทศ การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งในขั้นต้นและขั้นลึกไปแล้ว สิ่งสุดท้ายที่จะพิจารณาในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ก็คือการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ จากหลักฐานทางโบราณคดี ศิลปสถาปัตยกรรม ตลอดจนตำนาน พงศาวดาร ฯลฯ ที่ค้นพบในภาคเหนือของประเทศไทย นักวิชาการได้ศึกษาผ่านหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าว แล้วลำดับเรื่องราวของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในภาคเหนือช่วงสมัยพญามังรายได้ว่า พญามังราย ได้สร้างเมืองเชียงใหม่หรือ นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ ให้เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนา ใน พ.ศ. 1839 และได้ขยายอำนาจไปไกลจนถึงเชียงตุง เชียงรุ่ง และสิบสองปันนา พร้อมกับกวาดต้อนผู้คนให้มาเป็นพลเมืองในเมืองเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก หลังรัชกาลของพญามังรายได้มีกษัตริย์พระองค์หนึ่งพระนามว่าพญาแสนพู ทรงได้สร้างเมืองเชียงแสนให้เป็นเมืองขนาดใหญ่ซึ่งอาจถือว่าเป็นราชธานีแห่งที่สองของอาณาจักรล้านนากว่าได้

3) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ เบื้องต้นผู้สอนควรศึกษาในด้านหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ศึกษาตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน คุณลักษณะอันดีงามที่พึงประสงค์ แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนที่หลากหลาย การใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ รวมถึงการวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตัวเองเต็มตามศักยภาพและบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

4) บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาทดังนี้

บทบาทของผู้สอน

(1) ทำการศึกษาวิเคราะห์ความแตกต่างของผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผน และกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ตอบรับกับความท้าทายในความสามารถของผู้เรียน

(2) ทำการกำหนดเป้าหมายต่างๆ ที่เราต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนแต่ละคน ในด้านความรู้ และทักษะกระบวนการต่างๆ ที่ เป็นความคิดตกผลึก หลักการวิธีการ ความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะที่พึงประสงค์

(3) ทำการออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบรับต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลและสามารถพัฒนาทางด้านทัศนคติที่ตึงามต่อสิ่งรอบข้าง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

(4) ต้องจัดบรรยากาศให้เหมาะสมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้

(5) ต้องจัดเตรียมเครื่องมือต่างๆ และเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม โดยการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

(6) ทำการประเมินความคืบหน้าทางด้านการเรียนของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายที่สอดคล้องเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน

(7) ทำการวิเคราะห์ผลการประเมินแล้วมาใช้ในการซ่อมเสริมส่วนด้อยและพัฒนาต่อยอดให้ผู้เรียนทั้งผู้สอนและผู้เรียนได้ปรับปรุงเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันที่ดีขึ้น

บทบาทของผู้เรียน

- (1) มีการกำหนดเป้าหมายของตัวเองวางแผนและรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองให้ดีขึ้น
- (2) ขยันแสวงหาความรู้เพิ่มเติม สามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อความรู้ ตั้งคำถาม และต้องคิดหาคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ
- (3) หัดลงมือปฏิบัติจริง สรุปในสิ่งที่ได้เรียนรู้มาด้วยตนเองและนำไปประยุกต์ใช้ตามโอกาสต่างๆ
- (4) ควรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะทำงานหรือทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและผู้สอนก็ตาม
- (5) หมั่นประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

5) สอนประวัติศาสตร์แนวใหม่

ผู้สอนต้องพัฒนาการสอนแนวใหม่เป็น Active Learning หรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำให้เกิดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนการสอนในประวัติศาสตร์ต้องเริ่มต้นจากประวัติศาสตร์ชุมชน เดินก้าวทำออกจากโรงเรียนก็เป็นประวัติศาสตร์แล้ว ให้ผู้เรียนรู้จักบ้านเราก่อนรู้เราเป็นใครมาจากไหนมีความเป็นมาอย่างไรแล้วเกิดความรักชุมชน และขยายสู่ประวัติศาสตร์ชาติ ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ มีเหตุผล โดยเชื่อมโยงจากสิ่งใกล้ตัวก่อนให้เด็กเข้าใจง่าย เช่น ทำไมประเทศไทยไม่ตกเป็นเมืองขึ้นของใคร หรือ (ข่าวการศึกษา, 2565) การการนำเสนอสื่อและแหล่งเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสื่อประวัติศาสตร์แบบใหม่ ในรูปแบบสื่อการ์ตูนแอนิเมชัน สื่อบอร์ดเกม สื่อการเรียนรู้นอกห้องเรียนเสมือนจริง (Virtual Field Trip) สื่อเทคโนโลยีภาพเสมือนจริง (AR : Augmented Reality) และสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านการสื่อสารร่วมสมัย อาทิ สื่อการ์ตูนแอนิเมชัน “จิตตนคร” คุณธรรมนำสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สื่อการ์ตูนแอนิเมชัน “สัมมาทิฐิ” คำสอนสำคัญเสมือนกุญแจที่จะไขไปสู่พระธรรมคำสอน และสื่อการ์ตูนแอนิเมชัน (Animation) THE DARY ย้อนเวลาสู่อดีต เพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย สื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์นอกห้องเรียนเสมือนจริง (Virtual Field Trip) เรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย 3 สมัย เป็นต้น

6) **คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน** คุณลักษณะด้านการศึกษา เป็นคำที่แปลมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Character Education” ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและคล้ายคลึงกับ “Moral Education” และ “Virtue Education” คำเหล่านี้มักจะใช้แทนกันและใช้ในความหมายเดียวกันในเชิงการจัดการศึกษาหรือกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลให้มีพฤติกรรมและความคิดที่ดีงามตามอุดมคติที่สังคมพึงประสงค์ ความหมายของคุณลักษณะศึกษาที่ประมวลจาก Webster’s Ninth New Collegiate Dictionary (1991) Chicago Public Schools (1998) McBrien และ Brandt (1997) Educational Materials Center (2003) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มุ่งพัฒนาความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมที่ดีในบุคคลเพื่อสร้างสรรค์สังคมที่ดีต่อไป นิยามข้างต้นชี้ให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนมีขอบข่ายครอบคลุมแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และพฤติกรรม ตามกรอบของค่านิยม จารีต ประเพณี คุณธรรม ศีลธรรมตามหลักศาสนา มาตรฐาน กฎเกณฑ์และข้อบังคับต่างๆ ในสังคม ตลอดจนสภาพในอุดมคติที่ควรจะเป็นทั้งในระดับบุคคล คือ ในเด็กและเยาวชน ตลอดจนในระดับสังคมและประเทศต่อไป (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551)

7) **คุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับเยาวชนไทย** ซึ่งคุณลักษณะที่ดีของคนไทยที่พึงประสงค์นั้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546) ได้มีการกำหนดไว้ในการศึกษาาระดับชาติ คือ เรื่องของคุณธรรมและจิตสำนึกในความเป็นคนดีในประเทศไทยและเป็นพลเมืองโลก ซึ่งเน้นให้คนไทยต้องมีการดำเนินชีวิตโดยมีกายสุจริต วาจาสุจริต และมโนสุจริต โดยรวมแล้วการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้นมีทั้งหมด 3 ด้าน

คือ คุณลักษณะทางด้านคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะด้านสังคมแบบองค์รวม และคุณลักษณะด้านการเรียนรู้รอบด้าน

(1) คุณลักษณะด้านคุณธรรม คือ คุณลักษณะที่เป็นสภาพความดีงามในด้านต่างๆ และหากยึดชุดของคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวม

(2) คุณลักษณะทางสังคมนั้น คือ คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสังคมในโอกาสต่างๆ และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความมีกิริยามารยาทที่ดี การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ ความเที่ยงตรงต่อเวลา ความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน การมีสัมมาคารวะให้เกียรติผู้อื่น และการพูดจาไพเราะน่าฟัง

(3) คุณลักษณะด้านการเรียนรู้รอบด้าน คือ คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแสวงหาความรู้ต่างๆ พยายามทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆ เช่น ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ความรักโรงเรียน และความรักการอ่าน

แนวทางส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์

แนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ครูผู้สอนจะต้องเริ่มต้นจากการศึกษานิยาม วิเคราะห์หลักสูตรที่สอน บรรทัดฐานพฤติกรรมที่กำหนดไว้ รวมทั้งศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละวัย แต่ละบุคคล และนำมากำหนดแนวทางการพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องกับคุณลักษณะต่างๆ แล้วนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวชี้วัด และพฤติกรรมบ่งชี้ที่วิเคราะห์ไว้ ไปบูรณาการใช้ในจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาต่างๆ ใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในโครงการต่างๆ และใช้ในกิจวัตรประจำวันของผู้เรียน ดังนี้

1) มีการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นที่จุดหมายว่าต้องการให้เด็กเป็นคนที่มีความพอเพียง ในด้านใดบ้าง และจัดทำเนื้อหาสาระให้สนองจุดหมายนั้นให้ได้

2) จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ด้วยการให้เด็กฝึกหัดทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อนๆ ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในโรงเรียนและในชุมชนรอบข้างตามโอกาสต่างๆ

3) จัดโครงการเพื่อมุ่งเน้นต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น การจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เกี่ยวกับวันสำคัญต่างๆ ทางศาสนา กิจกรรมเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ โดยให้เด็กได้มีส่วนร่วมร่วมส่งเสริมให้เด็กๆ ทำงานเป็นกลุ่ม มีการแต่งตั้งคณะทำงานอย่างชัดเจน ประชุมหารือกับนักเรียนเพื่อเขียนโครงการ และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามที่วางแผนไว้ พร้อมทั้งรายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้อื่นทราบเป็นระยะๆ

4) ร่วมกันผลักดันปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นจริง โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน เพราะการศึกษาอยู่ในกิจกรรมทุกอย่างของชีวิตอยู่แล้ว ทั้งนี้เพื่อให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ด้วยดี ครูจะต้องสร้างระบบวิถีชีวิตที่ดีงามให้กับผู้เรียน ทำชีวิตให้เป็นการศึกษาโดยเริ่มจากการเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Desired Characteristics) หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ คือ ต้องรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ใฝ่เห็น อยู่อย่างมีความพอเพียง มีความมุ่งมั่นในการทำงาน รักในความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา โดยยึดเอาคุณธรรมเป็นหลักสำคัญนำความรู้ มุ่งมั่นเปิดขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อให้เยาวชนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันและที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางและทั่วถึง มีแนวทางการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านครบถ้วน ครอบคลุมทั้งทางด้านพฤติกรรม ทางด้านจิตใจ และระดับสติปัญญา

นอกเหนือจากการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ยังได้ส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คำนึงถึงความสมานฉันท์ มีสันติวิธี และมีวิถีประชาธิปไตยในการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดผลการเรียนรู้ (Measurement) คือ กระบวนการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่ง ตัวเลขหรือสัญลักษณ์ ที่มีความหมายแทนคุณลักษณะ หรือคุณภาพของสิ่งที่วัด (อัศรเดช เกตฉ่ำ และคณะ, 2559) โดยใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพหารายละเอียดสิ่งที่วัดว่ามีจำนวนหรือปริมาณเท่าใด เช่น การวัดส่วนสูงของเด็กเป็นการแปลงคุณลักษณะด้านความสูงออกมาเป็นตัวเลขว่าสูงกี่เซนติเมตรหรือนักเรียนสอบวิชาคณิตศาสตร์ได้ 20 คะแนน ก็เป็นการแปลงคุณภาพด้านความสามารถในวิชาคณิตศาสตร์ออกมาเป็นตัวเลข โดยใช้แบบทดสอบ เป็นต้น การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการ คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

1) การประเมินระดับชั้นเรียน (ทิตินา แคมมณี, 2551) เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงงาน การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมินในกรณีที่ไม่มีตัวชี้วัดให้มีการสอนซ่อมเสริมการประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่และมากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใด นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

2) การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

3) การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาระความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานที่จัดทำและดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด ในการดำเนินการจัดสอบ นอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4) การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพของผู้เรียนที่สูงขึ้นจากการประเมินในระดับอื่นๆ ที่ผ่านมา การเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมิน ผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ ข้อมูลการประเมินในระดับต่างๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตรวจสอบทบทวนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จำแนกตามสภาพปัญหาและความต้องการ

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติอย่างต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบันและความเปลี่ยนแปลงหรือความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ต่างๆ ทำให้เข้าใจในความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ประวัติศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจเรื่องราวในอดีตของสังคมมนุษย์ เป็นเรื่องราวที่เคยเกิดขึ้นในอดีตและส่งผลกระทบต่อคนจำนวนมากในสังคมนั้นจนก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้น

กลยุทธ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการขับเคลื่อนไปสู่วิธีการปฏิบัติในหลักสูตรแกนกลางนั้น มีมาตรฐานการเรียนรู้และได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนไว้อย่างชัดเจนจึงเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนในการกำหนดวิธีการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะในด้านต่างๆ จากกระบวนการเรียนที่ครูได้จัดขึ้นแม้การจัดการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ก็ต้องมีกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

บรรณานุกรม

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2565). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา

<<https://www.eef.or.th/tsqp-291122/>> [10 กุมภาพันธ์ 2566].

ข่าวการศึกษา. 2565. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา

<<https://ops.moe.go.th/>> [10 กุมภาพันธ์ 2566].

คณะครูโรงเรียนฐานศิวั. (2560). *การจัดการเรียนรู้*. พระนครศรีอยุธยา: โรงเรียนฐานศิวั.

ฉลอง สุนทราวณิชย์. (2544). *เอกสารการสอนวิชา 2204 606 ปัญหาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีทางประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณรงค์ พ่วงพิศและคณะ. (2551). *ประวัติศาสตร์ ม. 3*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ที่ บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด. ทิศนา แคมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*.

พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

_____. (2546). *พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักที่ปรึกษา กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

ภูมิชนะ เกิดพงษ์. (2555). *การวัดผลกับการประเมินผล*. สุรินทร์: โรงเรียนสุวรรณวิจิตรวิทยา.

- วงเดือน นาราสัจจ์. (2550). *ประวัติศาสตร์: วิธีการและพัฒนาการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สาวิตรี โชตก และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่าเพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึทางประวัติศาสตร์ร่วมกันสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ (มสป.)*. ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2565.
- อัครเดช เกตฉ่า และคณะ. (2559). *การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (Learning Measurement and Evaluation)*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- อุทัยวรรณ พงศ์อร่าม และคณะ. (2552). *หลักสูตรโรงเรียนศรียาภัย*. ชุมพร: โรงเรียนศรียาภัย.